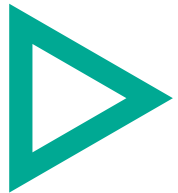

Mielen hyvinvointia liikkumisesta

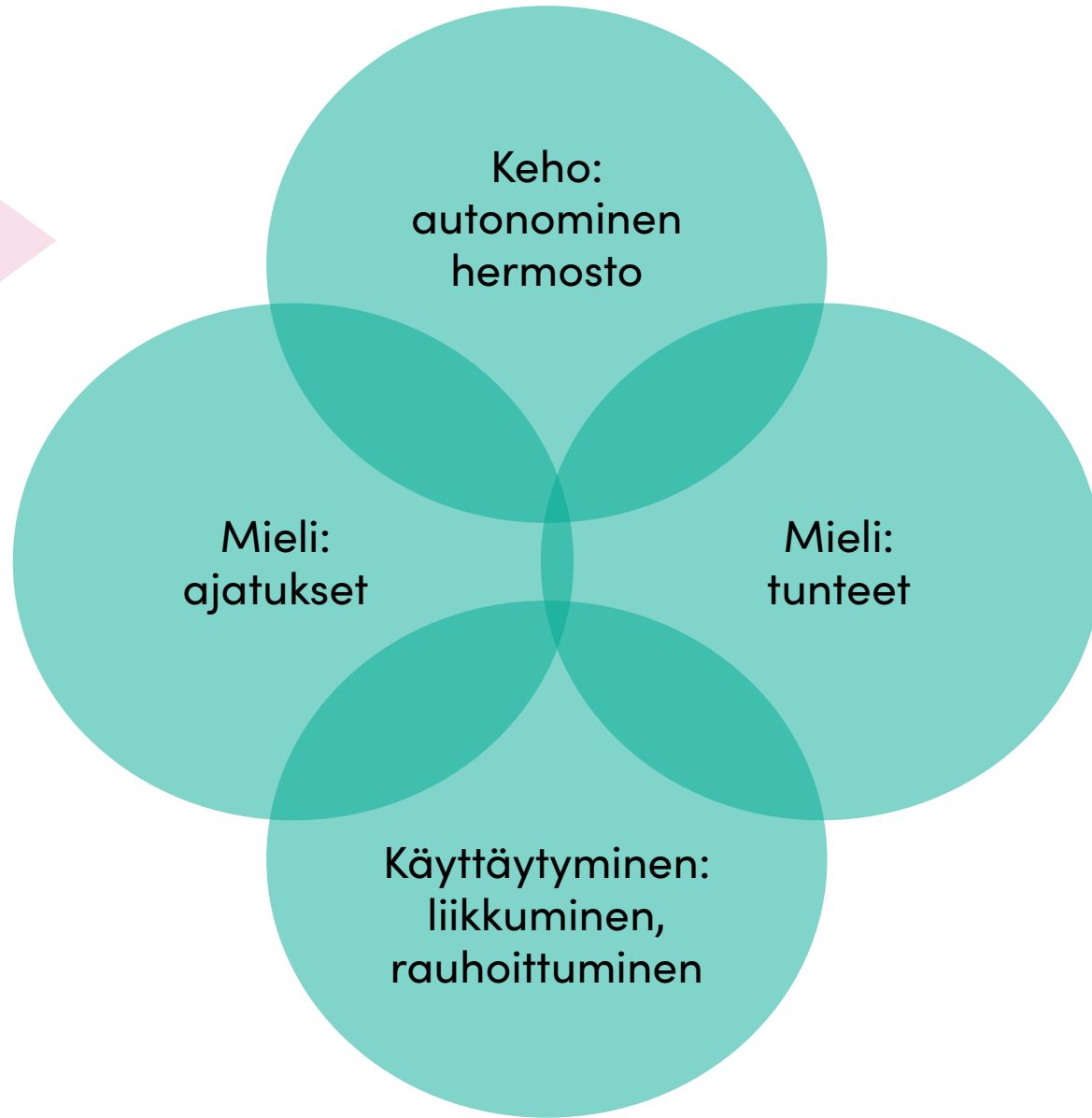
Anu Kangasniemi, PsT, johtava asiantuntija
Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Keho-mieli-yhteys

**Palauta mieleesi viimeisin liikuntakokemuksesi.
Mitä teit, missä liikut?
Millaisia ajatuksia ja tunteita sinulla heräsi?**

Hyvinvoiva keho ja mieli

- Autonominen eli tahdosta riippumaton hermosto säätelee mm. sydämen sykettä ja vireystilaa.
- Vagus- eli kiertäjähermo on hyvinvoinnin kannalta tärkein hermo.
- Mieli virittyy helposti ja automaattisesti. Vagushermon aktivoiminen mahdollistaa myös rauhoittumisen ja elpymisen.

Elpyminen, palautuminen ja rauhoittuminen vaativat tietoisia toimia ja valintoja. Esimerkiksi rauhallinen kävely metsässä, hengitysharjoitukset ja venyttely.

**Millaista liikettä
tai rauhoittumista
tukevia tekoja
sinun mielesi
kaipaa juuri nyt?**

Fyysinen aktiivisuus ja psyhykinen hyvinvointi

Fyysinen aktiivisuus ja masennus

- Fyysinen aktiivisuus on yhteydessä vähäisempään masennusoireiluun.
- Fyysisellä aktiivisuudella voidaan ennaltaehkäistä mielialaoireiden ja masennuksen syntymistä.
- Fyysistä aktiivisuutta lisäävien interventioiden kautta voidaan vähentää masennusta ja mielialaoireita.

(Dale ym. 2019)

Fyysinen aktiivisuus ja ahdistuneisuus

- Fyysinen aktiivisuus on yhteydessä vähäisempään ahdistuneisuuteen. (Dale ym. 2019)
- Vähän liikkuvilla nuorilla on kohonnut riski ahdistuneisuushäiriön kehittymiseen. (Denche-Zamorano ym. 2022)
- Vähän tutkimuksia lasten ja nuorten osalta.

Fyysinen aktiivisuus ja opiskelu-uupumus

Fyysisesti aktiiviset opiskelijat kokevat

- vähemmän uupumisoireita ja stressiä
- vähemmän unettomuutta ja parempaa unenlaatua verrattuna vähän liikkuviin opiskelijoihin.

(Gerber ym. 2014)

Rasittava fyysinen aktiivisuus

- Yhteydessä vähäisempään opiskelu-uupumukseen.
- Tutkijat suosittelevat vähintään tunnin rasittavaa liikuntaa viikossa.

(Elliot ym. 2015)

Fyysinen aktiivisuus ja myönteiset tunteet

Fyysisesti aktiiviset opiskelijat kokevat enemmän

- tyytyväisyyttä elämää kohtaan
- korkeampaa psyykkistä sinnikkyyttä verrattuna vähän liikkuviin opiskelijoihin.
(Gerber ym. 2014)
- Fyysisen aktiivisuuden on havaittu olevan yhteydessä myönteiseen fyysiseen minäkäsitykseen, itsearvostukseen ja itsetuntoon.
(Dale ym. 2019)

Liikkuminen ja psyykkisesti kuormittuneiden tukeminen

Psyykkisen kuormittuneisuuden ja oireilun hälytysmerkkejä

Tunnetasolla mm.

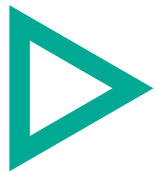
- Matala mieliala
- Ahdistuneisuus
- Pelot
- Voimakas jännitys
- Jatkuva väsymys
- Kyynisyys
- Riittämättömyyden tunne
- Ärtynisyys
- Turvattomuuden tunne

Käyttäytymisen tasolla mm.

- Vaikeus tehdä asioita, käydä ulkona, nähdä ystäviä
- Vähäinen liikunta ja passiivisuus
- Vaikeuksia nukkumisessa
- Käyttäytymishäiriöt
- Runsas päihteiden käyttö
- Viiltely
- Ruokahaluttomuus tai liiallinen syöminen
- Vetäytyminen

Tue pieniä liikkumiseen liittyviä tekoja

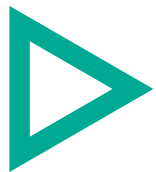
- Psyykkisesti oireilevat ovat usein vähän liikkuvia. Toisessa ääripäässä tavoitteellisesti urheilevat ovat myös riskissä uupua.
- Pienet, arkiset liikkumishetket ovat vähän liikkuvan ja psyykkisesti kuormittuneen kannalta hyödyllisiä.

Liikkumisen ei tarvitse olla varsinaista liikunnan harrastamista. Se voi olla mitä tahansa liikettä ja toteutua missä tahansa.

Myötätuntoinen suhtautuminen helpottaa liikkeelle lähtöä

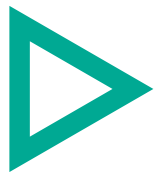
- Masentunut ja kuormittunut olo tukee usein passiivisuutta ja tuottaa herkästi vähemmän kannustavaa mielen ”puhetta”.
- Mielen esteiden ei tarvitse estää liikkumista, koska ne ovat harvoin faktoja kyseisestä tilanteesta.

Tue tunteiden ja ajatusten huomaamista ja hyväksyntää sekä myötätuntoista suhtautumista niihin.

Kehoa kannattaa kuunnella

- Jokaisen oma lähtötilanne määrittää parhaiten sen, millainen liike tai liikunta on sopivaa ja mielekästä.
- Keho ja mieli tarvitsevat myös rauhoittumista edistävää liikettä.
- Palautuminen voi olla myös aktiivista, rauhallista liikettä ja rauhoittavia tekoja.

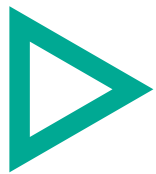

Kuormittunut mieli hyötyy mm. venyttelystä, rauhallisesta kävelystä, hengitys- ja tietoisuustaitoharjoituksista.

Motivaatiota voidaan vahvistaa arvojen avulla

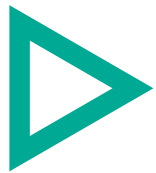
- Liikkumiseen liittyvää motivaatiota voidaan vahvistaa itselle tärkeiden asioiden ja arvojen avulla. Tärkeää on tunnistaa itselle merkitykselliset syyt, toiveet ja tarpeet liikkumisen taustalla.
- Liikunnan ei tarvitse olla tavoitteellista tai itsessään tärkeä arvo. Itsestä huolehtiminen liikkumisen tai liikkeen avulla voi olla keino saavuttaa jotain muuta itselle tärkeää.

Liikuntakäyttämisen pysyvyyttä, jatkuvuutta ja hyvinvointia voidaan vahvistaa kytkemällä syyt omiin arvoihin ja itselle tärkeisiin asioihin.

Myötätuntoinen suhtautumistapa vahvistaa oman kehon arvostamista

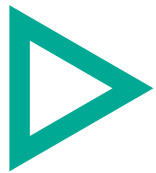
- Kokemus omasta kehosta on henkilökohtainen ja herkkä arvioinnille ja vertailulle.
- Kehoon liittyvä liiakriittisyys ja ylipainoon liittyvä stigma tai häpeäleima voivat estää osallistumista ja johtaa itsensä laiminlyömiseen. Riski myös mm. syömishäiriöille ja mielenterveysoireilulle kasvaa.

Myötätuntoinen, arvostava ja hyväksyvä suhtautuminen omaa kehoa kohtaan tukee hyvinvointia ja itsestä huolehtimista myös liikunnan avulla.

Turvallisuuden tunne on hyvinvoinnin edellytys

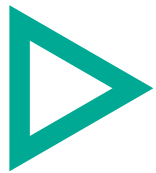
- Fyysisesti ja psykososiaalisesti turvallinen ympäristö luo edellytyksiä liikkumiselle ja myönteisille tunnekokemuksille.
- Liikkumistilanteet ryhmässä altistavat psykologisesti turvattomuuden kokemuksille, mutta tarjoavat myös mahdollisuuden saada turvan ja hyväksynnän kokemuksia.

Myötätuntoinen, arvostava ja hyväksyvä suhtautuminen omaa kehoa kohtaan tukee hyvinvointia ja itsestä huolehtimista myös liikunnan avulla.

Luontoympäristö tukee mielen hyvinvointia

- Ulkoilu luonnossa tukee mielialaa, koettua terveyttä ja kuntoa sekä auttaa irtautumaan arjesta.
- Luonto tukee myös rauhoittumisen ja läsnäolon taitoa sekä elvyttää ja palauttaa stressistä.

**Psyykkisesti kuormittunut mieli palautuu luonnossa.
Luonnon myönteisiä ympäristövaikutuksia voi kokea myös
lähipuistossa.**

**Miten käytännössä
oppilaitoksissa
eteenpäin?**

Ota hyvinvointi puheeksi osana omaa työtäsi

- Kysy, kuuntele ja ole läsnä.
- Osoita kiinnostusta ja myötätuntoa.
- Reflektoi ja kysy lisää.
- Aktivoi ja kannusta liikkeelle.
- Kiitä ja vahvista sitä hyvää, mitä jo tapahtuu.

Opiskeluhuoltoryhmälle neljä steppiä alkuun

1. Tunnistakaa kuormittuneet ja huonosti voivat opiskelijat.

- Kuka tai ketkä voivat huonosti?
- Mistä huonovointisuus johtuu?
- Miten psyykinen kuormittuneisuus näkyy? Millaisia oireita opiskelijat kokevat?
- Hyödyntäkää tiiminne moniammatillista osaamista.
- Keskustelkaa muiden opettajien ja opiskelijoiden (esim. hyvinvointitutorit) kanssa.

2. Suunnitelkaa toimenpide, joka tukee liikkumista ja mahtuu koulun/oppilaitoksen arkeen.

- Toimenpide voi sisällöllisesti olla moninaista matalan kynnyksen toimintaa. Se voi olla yleistä tai kohdennettua toimintaa (esim. luontoretki, pienryhmätoimintaa)
- Tarkentakaa kohderyhmä, jolle tukea halutaan tarjota esim. stressaantuneet, ahdistuneet, masentuneet opiskelijat, kehosuhteen, liikkumisen tai syömisen kanssa kamppailevat.
- Miten hyödyntää liikettä mielen hyvinvoinnin tukena?
- Millainen toiminta palvelee opiskelijoita parhaiten?
- Kenen osaamista kannattaisi hyödyntää?

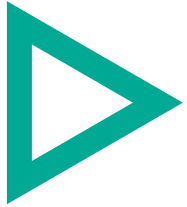
3. Käynnistäkää toiminta matalalla kynnyksellä.

- Tehkää riittävän helppoja arkisia tekoja, jotka eivät vie liikaa aikaa tai muita resursseja.
- Toteuttakaa toimintaa ammattilaisten työpareina, joissa ainakin toinen edustaa koulu/opiskeluterveydenhuoltoa.
- Luokaa turvallisuutta ja luottamuksellisuutta yhteisten pelisääntöjen avulla.
- Varmistakaa, että käynnistetyssä toiminnassa on sopivasti sekä keskustelua että kokemuksellisia harjoitteita.

4. Arvioikaa toimintaa yhdessä oppilaiden/opiskelijoiden kanssa.

- Hyödyntäkää itsearviointia tai muuta sopivaa mittaria tukemaan toimintaa ja opiskelijoiden matkaa ryhmässä ennen ja jälkeen toiminnan. Näin muutokset konkretisoituvat näkyväksi ja tukevat toimenpiteiden kehittämistä.
- Toiminnan päätyttyä kerätkää myös palautetta ja arvioikaa yhdessä opiskelijoiden kanssa toimenpiteen toimivuutta.
- Jakakaa kokemuksia oppilas- ja opiskeluhuoltoryhmässä ja hyödyntäkää moniammatillista tiimiä.

**Muista, että pienin
mahdollinen teko on
kohdata oppilas/opiskelija
ja kysyä, mitä kuuluu.**

Tutustu Iloliike-koulutukseen!

Lähteet

Dale, L. P., Vanderloo, L., Moore, S. & Faulkner, G. 2019. Physical activity and depression, anxiety, and self-esteem in children and youth: An umbrella systematic review. *Mental Health and Physical activity*, 16, 66–79.

Denche-Zamorano, Á., Franco-García, J. M., Carlos-Vivas, J., Mendoza-Muñoz, M., Pereira-Payo, D., Pastor-Cisneros, R., Merellano-Navarro, E. & Adsuar, J. C. 2022. Increased Risks of Mental Disorders: Youth with Inactive Physical Activity. *Healthcare*, 10:237.

Elliot, C., Lang, C., Brand, S., Holsboer-Trachsler, E., Pühse, U. & Gerber, M. 2015. The relationship between meeting vigorous physical activity recommendations and burnout symptoms among adolescents: An exploratory study with vocational students. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37 (2), 180–192.

Gerber, M., Lang, C., Feldmeth, A. K., Elliot, C., Brand, S., Holsboer-Trachsler, E. & Pühse, U. 2015. Burnout and Mental Health in Swiss Vocational Students: The Moderating Role of Physical Activity. *Journal of Research on Adolescence*, 25(1), 63–74.

Kangasniemi, A. 2017. *Tavoitteesta tavaksi*. Kirjapaja: Helsinki.

Kangasniemi, A. 2021. *Hyvinvointia vertaistoiminnan avulla. Hyvinvointitutor-kouluttajan käsikirja*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 396. Likes.

Kangasniemi, A. & Siekkinen, K. 2021. Materiaali hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen. Liikkuva Opiskelu -ohjelma.

WHO 2020. Physical activity. [Viitattu 19.9.2022.]